

מקורות לעיון במס' פסחים: פרק מקום שנהגו

דף יד

מ. זילברמן

אדר א' תשע"א

(נא:) **לא תתגדדו במנהגים**. איתא בגמ' ההולך ממקום וכו' בשלמא ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם ואל ישנה אדם מפני המחלוקת ולא ליעביד אלא ממקום שאין עושין למקום שעושין אל ישנה אדם מפני המחלוקת ונעביד הא אמרת נותנין עליו חומרי מקום שהלך לשם וחומרי מקום שיצא מש אמר אביי ארישא רבא אמר לעולם אסיפא והכי קאמר אין בזו מפני שינוי המחלוקת מאי קא אמרת הרואה אומר מלאכה אסורה מימר אמרי כמה בטלני הוי בשוקא, ע"כ.

ובשו"ת משיב דבר לנצי"ב (ח"א סי' יז אות ה) הציע דמחלקו אביי ורבא לשיטתם בגדר הלאו דלא תתגדדו. דאיתא בגמ' יבמות יד. אמר אביי כי אמרינן לא תתגודדו כגון שתי בתי דינים בעיר אחת הללו מורים כדברי ב"ש והללו מורים כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בשתי עיירות לית לן בה אמר ליה רבא והא ב"ש וב"ה כשתי בתי דינים בעיר אחת דמי אלא אמר רבא כי אמרינן לא תתגודדו כגון ב"ד בעיר אחת פלג מורין כדברי ב"ש ופלג מורין כדברי ב"ה אבל שתי בתי דינים בעיר אחת לית לן בה, ע"כ. ופסק הרמב"ם (פי"ב ע"ז הי"ד וראה דבריו גם בפאר הדור סי' קנא), "ובכלל אזהרה זה שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג כמנהג זה וזה נוהג כמנהג אחר שדבר זה גורם למחלוקות גדולות שנאמר לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות". ובפשטות נראה דהרמב"ם פסק כאביי, דאסר ב' בתי דין בעיר אחת, וזה נגד כללי הפסק דהלכה כרבא. ובכ"מ כתב ליישב או דיש טעות סופרים בדברי הרמב"ם או דהכלל דאביי ורבא הלכה כרבא לא נאמרה היכא דנחלקו במחלוקת קדומה. אך הנצי"ב חידש שאכן הרמב"ם פסק כרבא, ומה שאסר הרמב"ם בב' בתי דין בעיר אחת היינו דוקא היכא דלא נחלקו הבתי דין על עיקר הדין, דכולם ס"ל דלהלכה כב"ה, אלא שב"ד א' רוצה להחמיר מטעם מנהג כב"ש וב"ד ב' רוצה לנהוג כב"ה כמו עיקר דדינא, ובזה אף לרבא אסור. הרי לרבא ולפסק הרמב"ם לא תתגדדו אסור אפי' במנהגים ולאביי אין האיסור שייך למנהגים. ולדברי הנצי"ב בדעת הרמב"ם שיטת אביי היינו כדברי רש"י (יבמות יג: ד"ה לא תעשו) שכתב בטעם לא תתגדדו, "דנראה כנוהגין ב' תורות", דמשמע דלא שייך במנהגים.

וכתב הנצי"ב דלאביי דעיקר אזהרת לא תתגדדו משום דנראה כשתי תורות באדם ההולך ממקום שאין עושין למקום שעושין נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם ולא חיישינן ללא תתגדדו דאינו עושה אלא משום מנהג מקום שיצא משם ואינו מורה הוראה. ורבא דס"ל דלא תתגדדו שייך במנהגים ס"ל דהיכא דשייך מחלוקת צריך לנהוג כמקום שיצא לשם (חוץ מכגון במלאכה היכא דיש לומר דכמה בטלני איכא בשוקא). אך הוסיף הנצי"ב דמבורר ברא"ש (סי' ד) מדכתב בטעמא דרבא דהוי משום גדול השלום מבורר דלא ס"ל הכא. ולהלכה נראה דנקטינן דשייך לא תתגדדו במנהגים מדברי הרמ"א (או"ח סי' תצג) לענין מנהגי אבילות בימי הספירה. ולענין המתפלל נוסח אשכנז ונמצא בבית כנסת שמתפללים שם נוסח ספרד פסק פאת השלחן (פ"ג סל"א) דאסור להתפלל אפי' בלחש נוסח אשכנז משום לא תתגדדו. אך הכרעת הפוסקים להקל

בזה. הנצי"ב הכריע שיהי' מותר בין לרש"י ובין להרמב"ם, דלרש"י אף דהי' מקום לומר דאם מתפלל בנוסח אחר נראה כב' תורות מ"מ ס"ל דאין לא תתגדדו במנהגים, ולהרמב"ם אין משום מחלוקת בדבר בלחש. וכן הכריעו הגרמ"פ זצ"ל (אג"מ או"ח ח"ב סי' כג) והגרע"י שליט"א (יביע אומר ח"ו או"ח סי' י אות ד) דלא שייך לא תתגדדו בתפלות הנאמרות בלחש. ומ"מ לענין קדושה פסק הנצי"ב דאין לענות לקדושה בנוסח אחר מנוסח הקהל כי זה נעשה בקול. ואף בזה הקיל הגרע"י מטעם אין שינוי מהותי בין נוסח אשכנז חנוסח ספרד בנוסח הקדושה ולא יבוא מזה לידי מחלוקת. וכן הביא הגרצ"ש שליט"א בשם הגריד"ס זצ"ל (בית יצחק כה עמ' ד).

ובנדון דומה הביא המגיה על הריטב"א (יבמות יג: הע' תתקנא) דברי המג"א (סי' תצג סק"ו) דלא שייך לא תתגדדו היכא דאלו שלא נוהגים דבר מסויים מכירים בזכות אחרים לנהוג כן. דכתב "וה"ה דרך משל שבמדינות פולין נוהגים להתענות ולומר סליחות כ' בסיון ואם נתקבצו בני פולין ובני מדינה אחרת למקום א' מותרים כל אחד לעשות כמנהגו ואין בזה משום ל"ת אבל בדבר שמחולקים בדבר כגון שאלו אוכלין חלב בני רינ"ס ואלו אין אוכלין אם נתקבצו למקום א' צריכים לעשות מנהג שוה משום ל"ת". והציע המגיה על הריטב"א דיש מקום לומר שה"ה לענין נוסח התפלה. ועוד הביא הגרע"י (שם אות ו) בשם הפרשת מרדכי (או"ח סי' ד) דלא שייך לא תתגדדו אלא בתחלת מחלקות אבל לא בדבר שכבר נחלקו עליו זמן רב.

החבורה הבאה תתקיים אי"ה בליל שני לאחר תפלת מעריב

הנושא: זכות היוצרים בהלכה (נ:)